

民族文字出版
专项资金资助项目

壮族典籍译丛

FWEN LIZSIJ BAEUQROXDOH

Cuengh-Gun-Yez Doiqciuq

布洛陀史诗

| 壮-汉-越对照 |

SỬ THI BỐ LẠC ĐÀ

Đối chiếu ba ngữ Choang-Hán-Việt

Vahyeznanz Fanhoiz/ Veiz Cangzfuz

Sawcuengh Sawgun Bienhoiz/ Banh Gizyuz Nungz Gvanbinj

Hanz Gyahgenz Cangh Cwnghyez Hij Yaujmingz

越南语翻译 / 韦长福

壮汉文本编译 / 潘其旭 农冠品 韩家权

张增业 许晓明

Dịch tiếng Việt/ Vi Trường Phúc

Biên dịch văn bản Choang - Hán/ Phan Kỳ Húc Nông Quán phẩm

Hàn Gia Quyền Trương Tăng Nghiệp Hứa Hiếu Minh

Gvangsijh Yinzminz Cuzbanjse

广西人民出版社

Nhà xuất bản Nhân dân Quảng Tây

图书在版编目(CIP)数据

布洛陀史诗：壮汉越对照 / 韦长福越南语翻译；
潘其旭等壮汉文本编译. — 南宁：广西人民出版社，
2018.6

(壮族典籍译丛)

ISBN 978-7-219-10679-2

I. ①布… II. ①韦… ②潘… III. ①壮族—史诗—
中国—壮语、汉语、越南语 IV. ①I222.7

中国版本图书馆CIP数据核字(2018)第178693号

总策划：韦鸿学
监 制：赵彦红
策 划：韩绿林
责任编辑：寇晓畅
责任校对：张雪芹
装帧设计：刘 凇

布洛陀史诗 (壮-汉-越对照)

BULUOTUO SHISHI (ZHUANG-HAN-YUE DUIZHAO)

出版发行 广西人民出版社
社 址 广西南宁市桂春路6号
邮 编 530021
印 刷 广西民族印刷包装集团有限公司
开 本 787mm×1092mm 1/16
印 张 19.75
字 数 320千字
版 次 2018年6月 第1版
印 次 2018年6月 第1次印刷
书 号 ISBN 978-7-219-10679-2
定 价 400.00元

版权所有 翻印必究

Baeuqroxdoh vwnzva dwg gij cujyau daegcwng Bouxcuengh vwnzva ndaw de cungj ndeu, ndawde 《Fwen Lizsij Baeuqroxdoh》 dwg gij neiyungz haedsim Baeuqroxdoh vwnzva, de caeuq gojgaeqfangz Baeuqroxdoh、saenqyiengj ndawbiengz Baeuqroxdoh、fwen Baeuqroxdoh daengj doengzcaez gapbaenz vwnzva dijhi Baeuqroxdoh, gij neihanz fungfouq, hingzsik lai yiengh de bwhmiz lizsij gyaciz、vwnzva gyaciz caeuq yozsuz gyaciz gig youqgaenj, gaenh bi daeuj cugciemh bienqbaenz aen lingjyiz vunzlai gvansim Cuenghhag yenzgiu ndeu. Baeuqroxdoh vwnzva doiq cingqdeng nyinhrox Bouxcuengh cienzdoengj vwnzva, nyinhrox gij gwzgziz Cunghvaz Minzcuz lai yiengh gapbaenz cingjdaej vwnzva, bwhmiz yiyi youqgaenj raixcaix.

《Fwen Lizsij Baeuqroxdoh》 dangguh gij neiyungz haedsim Baeuqroxdoh vwnzva, gij gaiqdaik seiqdaih riuzcienz、cienzswnj de cujyau dwg moping Bouxcuengh, Vahcuengh heuh de guh “sawmo” , couhdwg “gij sawging bouxmo sawjyungh”— cungj sawgeq Bouxcuengh yungh Sawndip causij、

geiqloeg Bouxcuengh yinzvwnz cojcoeng Baeuqroxdoh saenqyiengj neix. Ginggvaq buenq aen sigij diucaz yenzgiu fatyienh, gij faenbouh ranghdieg riuzcienz moping Baeuqroxdoh cujyau caebcomz youq Gvangsijh Bwzswz Si dieg Lungzlinz、Sihlinz、Denzlinz、Nazboh、Yougyangh Gih、Denzyangz、Denzdunggh、Bingzgoj caeuq Hozciz Si dieg Dughlanz、Bahmaj、Dava、Duh’anh nem Yinznanz Swngj Vwnzsanh Bouxcuengh Myauzczuz Swaicouh Funingz、Gvangjnanz、Giuhbwz、Sihcou Mazlizboh daengj yienh gih gvangqlangh Mbanjcuengh, soqliengh lai raixcaix, gag baenz dijhi, banjbonj dingzlai dwg bonjsawcau. Dangqnaj gaenq fatyienh bonjsawcau ceiq caeux haenx liz seizneix miz 400 lai bi.

《Fwen Lizensij Baeuqroxdoh》 dwg bien fwen ciuhgeq hopheux gak loih yizsiz cizdij cauhsij gij saenqyiengj ndawbiengz Baeuqroxdoh, gij cungsim neiyungz de ndaej gyaebgyonj baenz 16 cihsaw, couhdwg hai mbwn cauh deih、cauhguh doenghyienh、anbaiz gonqlaeng、guenjleix aenbiengz, neix hix dwg caebcomz daejyienh le Baeuqroxdoh vwnzva. Biengjhai gij neihanz laegdaeuq fwen gawq Sawndip ciuhgeq hangz dem hangz, fuk dem fuk lizensij dozveh Baeuqroxdoh hai mbwn cauh deih、vat dah hai mieng, daiqlingx cojgoeng Bouxcuengh vuet oen raemj cah gajcauh swyenz、dajcauh saedcej、yinxlingx cungqvunz yiengq ndei yiengq sienh haenx seizneix couh baijlied youq dangqnaj raeuz, veh ok diuz dem diuz rizroen lizensij Bouxcuengh daj nyieg iq cugciemh daengz hungloet、daj luenhyabyab daengz miz diuz miz leix、daj moengzloengz byaij coh vwnzmingz, cimq yinh le gij ciengzgingi dajguh ndwenngoengz Lingjnamz fungcingz、heiqsik Mbanjcuengh noengznwd, hawj vunz maez liux.

《Fwen Lizensij Baeuqroxdoh》yung h daihliengh bienfuk haenhciengq Baeuqroxdoh. De hai mbwn cauh deih, cauhguh doenghyiengh, giengzdiuh gannanz haengguh, gaenx guh bienq fouq; de swnh'wngq swyenz、gingqlau swyenz, cangdauj vunz mbwn hab'it, aeu de miz hanhdoh, vunz caeuq swyenz huzndei caemhyouq; de cingdoeng bak saeh, gig roxyiuj gij haemzhoj ndawbiengz, cawjcieng sim'angq bae bang vunz, vih beksingq cauhfuk; de anbaiz gonqlaeng, ceihdingh lwnzleix, gvidingh gij gvicaek bouxboux aeu ciuqsouj haenx, aenbiengz ancienz mbouj luenh, lajmbwn an'onj;de diuzgaij gij doxceng cungqvunz, gaemguenj goengbingz cingqheiq, gienq nai cungqvunz gveng yak cienz sienh, lauxsaed soujsaenq; de cauhdingh cihsaw, cienzboq vwnzmingz, iugouz cungqvunz ciuqsouj cojcoeng dingh'ok haenx, hengzguh gingq bouxlaux gyaez lwgnyez、ranz doxhuz fanhsaeh hwng daengj cienzdoengj meijdwz .

Dawz 《Fwen Lizensij Baeuqroxdoh》 bonj sawgeq Bouxcuengh hamzmiz “caen sienh gyaeu” neix yiengq seiqgyaiq hoizok gaisau cienzboq, sienmingz yienh'ok “gak minzcuz fatyengz gijndei bonjfaenh, hagsib gijndei bouxwnq, doengzcae z bauyungz gijndei” cungj lai yiengh vwnzva caeuq lai saekcaij seiqgyaiq, dwg swnh'wngq aen lizensij ciuzlouz caeuq seizdaih baeyiengz gak minzcuz vwnzva gyaulouz nem doiqvah. Guengjsae dangguh aen canloz cihtenj diuz roenhung gozci Cungguek najcoh Dunghmungz、ranghdieg Saenamz Cungnamz hailangh hwngfat moq nem aen monzhoh youqgaenj “rangh ndeu roen ndeu” ndaej doxciep ndei, caeuq Dunghmungz guekgya byaraemx doxlien z, sibgvenq fungcingz doxdoengz, vunz caeuq vunz doxgyaez doxndei, cingzngaih goek laeg riuz gyae. Miz

gij bingzgyaq ndei youq gizneix le, raeuz maqmuengh yungh 《Fwen Lizsij
Baeuqroxдох》guh giuz yiengq Dunghmungz guekgya hoizok gaisau gyaulouz, gyalæg
gij cingzngaih cienzdoengj Cungguk—Dunghmungz, coicaenh gij vueddoengh
ginghmou caeuq vwnzva gyaulouz Cungguk—Dunghmungz haeujlaeg hwngfat.

前 言

布洛陀文化是壮族文化的主要特征之一，其中《布洛陀史诗》是布洛陀文化的核心内容，它与布洛陀神话、布洛陀民间信仰、布洛陀歌谣等共同构成布洛陀文化体系，其内涵丰富，形式多样，具有重要的历史价值、文化价值和学术价值，近年来逐渐成为壮学研究的热点领域。布洛陀文化对正确认识壮族传统文化，认识中华民族多元一体文化格局，具有重要意义。

作为布洛陀文化核心内容的《布洛陀史诗》，它世代流传、传承的载体主要是壮族麽经，壮语称为“sawmo”，即“布麽使用的经书”——一种用古壮字誊抄、记录壮族人文始祖布洛陀信仰的壮族典籍。经过近半个世纪的调查研究发现，布洛陀麽经流传分布的区域主要集中在广西百色市的隆林、西林、田林、那坡、右江区、田阳、田东、平果和河池市的东兰、巴马、大化、都安以及云南省文山州的富宁、广南、丘北、西畴、麻栗坡等县区的广大壮族村寨，数量可观，自成体系，版本基本为抄本。目前已发现的最早抄本距今有 400 多年。

《布洛陀史诗》是围绕布洛陀民间信仰的各类仪式集体创作的古老诗篇，它的中心内容可以概括为 16 个字，即开天辟地、创造万物、安排秩序、管理社会，这也是布洛陀文化的集中体现。揭开一行行古老的古壮字诗句的深邃内涵，一幅幅布洛陀开天辟地、挖河开渠，带领壮族先民披荆斩棘

改造自然、创造生活、引领大众向上向善的历史画卷展现在我们面前，勾勒出一条条壮族从弱小逐渐壮大、从混乱到有序、从蒙昧走向文明的历史轨迹，浸润着浓郁岭南风情、壮乡气息的生产生活场景似春风拂面，令人陶醉。

《布洛陀史诗》用大量的篇幅唱颂布洛陀。他开天辟地，创造万物，强调艰苦奋斗，勤劳致富；他顺应自然、敬畏自然，倡导天人合一，取之有度，人与自然和谐相处；他精通百事，善解人间疾苦，主张助人为乐，为百姓造福；他安排秩序，制定伦理，规定人人遵守规则，社会安全有序，天下太平；他调解人间纠纷，主持公平正义，劝喻世人弃恶扬善，诚实守信；他创制文字，传播文明，要求人们遵循祖制，践行尊老爱幼、家和万事兴等传统美德。

将蕴含着“真善美”的壮族典籍《布洛陀史诗》向世界译介传播，彰显“各美其美、美人之美、美美与共”的多元文化和多彩世界，是顺应各民族文化交流与对话的历史潮流和时代趋势。广西作为中国面向东盟的国际大通道、西南中南地区开放发展新的战略支点和“一带一路”有机衔接的重要门户，与东盟国家山水相连，习俗相通，人缘相亲，友谊源远流长。有鉴于此，我们希望以《布洛陀史诗》向东盟国家译介交流为桥梁，深化中国—东盟传统友谊，促进中国—东盟经贸活动和文化交流深入发展。

LỜI NÓI ĐẦU

Văn hóa Bô Lạc Đà, với nội dung cốt lõi của nó là Sử thi Bô Lạc Đà, là một trong những đặc trưng tiêu biểu của nền văn hóa dân tộc Choang. Sử thi Bô Lạc Đà cùng với Thần thoại Bô Lạc Đà, Tín ngưỡng dân gian Bô Lạc Đà và Ca dao Bô Lạc Đà cùng chung cấu thành hệ thống văn hóa Bô Lạc Đà. Với nội hàm phong phú và hình thức đa dạng, hệ thống văn hóa Bô Lạc Đà có giá trị lịch sử cũng như giá trị văn hóa và khoa học hết sức quan trọng, gần đây đã trở thành một điểm nóng trong giới nghiên cứu Choang học. Văn hóa Bô Lạc Đà cũng có ý nghĩa hết sức quan trọng đối với việc nhận thức đúng đắn nền văn hóa truyền thống của dân tộc Choang nói riêng và không gian văn hóa “đa nguyên nhất thể” của dân tộc Trung Hoa nói chung.

Với tư cách là nội dung cốt lõi của văn hóa Bô Lạc Đà, Sử thi Bô Lạc Đà được lưu truyền và kế thừa từ đời này sang đời khác chủ yếu qua Kinh Mo của người Choang, trong tiếng Choang được gọi là “sawmo”, tức là kinh thư của “pumo (thầy mo)” sử dụng, đó là một điển tịch của dân tộc Choang được viết bằng chữ Choang

cổ, sao chép, ghi lại tín ngưỡng Bồ Lạc Đà - thủy tổ nhân văn của người Choang. Qua các cuộc điều tra nghiên cứu gần nửa thế kỷ cho thấy, khu vực phân bố lưu truyền Kinh Mo Bồ Lạc Đà chủ yếu tập trung ở các làng bản của đông đảo người Choang rải rác ở các huyện Long Lâm, Tây Lâm, Điền Lâm, Na Pha, Điền Dương, Điền Đông, Bình Quả và quận Hữu Giang của thành phố Bách Sắc, và các huyện Đông Lan, Ba Mã, Đại Hóa, Đô An của thành phố Hà Trì tỉnh Quảng Tây, và các huyện Phú Ninh, Quảng Nam, Khru Bắc, Tây Trù, Ma Lật Pha của châu Văn Sơn tỉnh Vân Nam. Văn bản Sử thi có số lượng rất lớn, và tự mình thành một hệ thống, hầu hết là văn bản sao chép. Bản chép sớm nhất được phát hiện hiện nay cách đây đã hơn 400 năm.

Sử thi Bồ Lạc Đà là một thiên trường thi cổ xưa được sáng tác tập thể với nội dung xoay quanh các nghi thức của tín ngưỡng Bồ Lạc Đà, nội dung cốt lõi của nó có thể được khái quát qua 16 chữ, đó là “khai thiên lập địa, sáng tạo vạn vật, sắp xếp trật tự, quản lí xã hội”, và đây cũng chính là sự thể hiện tập trung của văn hóa Bồ Lạc Đà. Thông qua những nội hàm thâm túy của từng dòng thơ cổ kính được viết bằng chữ Choang cổ, từng trang vẽ lịch sử hiện lên trước mắt chúng ta, thể hiện cảnh tượng thủy tổ nhân văn người Choang Bồ Lạc Đà khai thiên lập địa, đào sông khơi mương, dẫn dắt tiên tổ người Choang vượt mọi khó khăn cải tạo thiên nhiên, sáng tạo cuộc sống, hướng dẫn dân chúng hướng thiện vươn lên; cho ta thấy vết xe lịch sử của dân tộc Choang từ bé nhỏ đến dần dần lớn mạnh, từ tình trạng hỗn loạn đến có trật tự và từ trạng thái mông muội đi đến văn minh. Những trường cảnh

sinh hoạt và sản xuất đậm đà bản sắc xứ Choang và phong tình Lĩnh Nam được thể hiện trong Sử thi như gió mát nhẹ đưa, làm say đắm lòng người.

Sử thi Bồ Lạc Đà đã dùng một khuôn khổ rất lớn để ca ngợi Bồ Lạc Đà. Người đã khai thiên lập địa, sáng tạo vạn vật; Người đã nhấn mạnh sự phấn đấu gian nan, cần cù làm giàu. Bồ Lạc Đà xuôi theo thiên nhiên và kính trọng thiên nhiên, Người khởi xướng quan niệm thiên nhân hợp nhất, lấy nhưng có độ, nhấn mạnh sự chung sống hài hòa giữa con người với thiên nhiên. Bồ Lạc Đà thông hiểu mọi việc, biết giải nỗi khổ nhân gian, Người khởi xướng sự hướng thiện giúp người, tạo phúc cho trăm họ; Người đã sắp xếp trật tự, đặt định luân thường, và qui định người người phải tuân thủ quy tắc, xã hội mới an toàn trật tự, thiên hạ mới thái bình. Bồ Lạc Đà điều giải xích mích xã hội, làm việc chính nghĩa công bằng, khuyên bảo người đời vất bỏ điểm ác tuyên dương cái thiện, và thành thực giữ lấy chữ tín. Bồ Lạc Đà sáng tạo văn tự, truyền bá văn minh, yêu cầu mọi người tuân theo giáo huấn tổ tiên, noi theo đạo đức truyền thống tốt đẹp kính già yêu trẻ, gia đình hòa thuận.

Việc dịch và truyền bá thiên Sử thi Bồ Lạc Đà - điển tịch vĩ đại của dân tộc Choang hàm chứa những nội hàm “chân, thiện, mỹ” ra thế giới, để tô thêm một thế giới đa màu và nền văn hóa thế giới đa nguyên với nội dung “mỗi người đều phô bày cái đẹp của mình và làm đẹp thêm cái đẹp của người khác, để đạt đến mọi cái đẹp cùng chung tồn tại với nhau”, là một việc làm thuận theo trào lưu lịch sử và xu thế thời đại đó là giao lưu và đối thoại văn hóa giữa các dân tộc. Với tư cách là con đường quốc tế quan trọng

của Trung Quốc thông ra các nước ASEAN, điem tựa chiến lược mới cho sự mở cửa và phát triển của khu vực Tây Nam và Trung Nam Trung Quốc, và là cửa ngõ then chốt để kết nối hữu cơ Một vành đai một con đường, Quảng Tây và các nước ASEAN sông núi liền nhau, phong tục tương tự, nhân dân thân thiện với nhau, mối tình hữu nghị giữa hai bên có từ lâu đời. Do vậy, chúng tôi hy vọng thông qua việc chuyển dịch và giới thiệu thiên Sử thi Bồ Lạc Đà tới các nước ASEAN, như là một cầu nối, nhằm tăng thêm tình hữu nghị truyền thống giữa Trung Quốc và ASEAN, xúc tiến việc giao lưu văn hóa cũng như hoạt động kinh tế thương mại giữa Trung Quốc và ASEAN không ngừng phát triển đi sâu.

Moegloeg
目 录
MỤC LỤC

Fwendaeuz	001
序 诗	001
MỞ ĐẦU	001
Ciet Daih'it Cingj Cawjsaenz	001
第一节 请主神	001
I. Mời chủ thần	001
Ciet Daihngaih Cingj Gyoengqsaenz	002
第二节 请众神	002
II. Mời chúng thần	002
Cieng Daih'it Cauh Diendeih	012
第一章 造天地	012
Chương 1 TẠO TRỜI ĐẤT	012
Cieng Daihngaih Cauh Vunz	022
第二章 造 人	022
Chương 2 TẠO CON NGƯỜI	022

Cieng Daihsam Cauh Fanhyiengh	032
第三章 造万物	032
Chương 3 TẠO VẠN VẬT	032
Ciet Daih'it Cauh Feiz	032
第一节 造火	032
I. Tạo lửa	032
Ciet Daihngaih Ra Raemx	040
第二节 寻水	040
II. Tìm nguồn nước	040
Ciet Daihsam Cauh Byaj Fwn Dah Haij	044
第三节 造雷雨江海	044
III. Tạo sấm mưa sông biển	044
Ciet Daihseiq Cauh Ganranz	047
第四节 造干栏	047
IV. Tạo nhà sàn	047
Ciet Daihhaj Cauh Ruzcauh	049
第五节 造舟楫	049
V. Tạo thuyền bè	049
Ciet Daihroek Cauh Doxgaiqdoengz	053
第六节 造铜器	053
VI. Tạo đồ đồng	053

Ciet Daihcaet Cauh Vaizcae	059
第七节 造耕牛.....	059
VII. Tạo trâu cày	059
Cieng Daihseiq Goekgaen Ndaemhaeux	064
第四章 稻作之源	064
Chương 4 NGUỒN GỐC CÂY LÚA	064
Cieng Daihhaj Cidu Caeuq Yinzwvwnz	073
第五章 制度与人文	073
Chương 5 CHẾ ĐỘ VÀ NHÂN VĂN	073
Ciet Daih'it Laeb Vuengz Ceih Biengz	073
第一节 立王治世.....	073
I. Lập vua trị đời	073
Ciet Daihngaih Cauh Cih saw Cauh Sawlig	077
第二节 造文字历书.....	077
II. Tạo văn tự sách lịch	077
Ciet Daihsam Ndokgaeq	086
第三节 鸡卜.....	086
III. Bói gà	086
Cieng Daihroek Dingjhoenx Caihah Swyenz	097
第六章 抗击自然灾害.....	097
Chương 6 CHỐNG THIÊN TAI	097

Ciet Daih'it Rengxhaih	097
第一节 旱灾	097
I. Hận hán	097
Ciet Daihgeih Raemxrongz Dumh Lajmbwn	099
第二节 洪水淹天下	099
II. Nước lụt ngập thiên hạ	099
Ciet Daihsam Nyingz Daenggoenz	110
第三节 射太阳	110
III. Bắn mặt trời	110
Cieng Daihcaet Doenglingz Singjndiu	119
第七章 童灵的觉醒	119
Chương 7 LINH ĐỒNG GIÁC NGỘ	119
Cieng Daihbet Cojvuengz Caeuq Hanquengz	135
第八章 祖王与罕王	135
Chương 8 TÔ VƯƠNG VÀ HẢN VƯƠNG	135
Cieng Daihgouj Gej Ienuengj	160
第九章 解冤	160
Chương 9 GIẢI OAN	160
Ciet Daih'it Gej Ienuengj Bohlgw	160
第一节 解父子冤	160
I. Giải oan cha con	160

Ciet Daihngaih Gej Ienuengj Mehlgw	175
第二节 解母女冤.....	175
II. Giải oan mẹ con	175
Ciet Daihsam Gej Ienuengj Buzbawx	197
第三节 解婆媳冤.....	197
III. Giải mẹ chồng con dâu	197
Ciet Daihseiq Gej Ienuengj Beixnuengx	222
第四节 解兄弟冤.....	222
IV. Giải oan anh em.....	222
Cieng Daihcib Rouh Hoenz	232
第十章 赎 魂	232
Chương 10 CHUỘC HỒN	232
Ciet Daih'it Rouh Hoenzhaeux	232
第一节 赎稻魂.....	232
I. Chuộc hồn lúa	232
Ciet Daihngaih Rouh Hoenzvaiz	240
第二节 赎牛魂.....	240
II. Chuộc hồn trâu bò	240
Ciet Daihsam Rouh Hoenzmou	247
第三节 赎猪魂.....	247
III. Chuộc hồn lợn	247

